

Intersekcija feminizma i antifašizma u borbi protiv transfobije

Pojam intersekcionalnosti se koristi u sociologiji, a odnosi se na svojstvo ljudskih identiteta da budu međusobno isprepletani. Polazeći od toga, intersekcionalni pristup opresiji odlikuje sistematičnost u analizi u kojoj se uzimaju u obzir različite dimenzije diskriminacije (rasizam, seksizam, klasizam i druge) i njihov uticaj na pojedince_ke i grupe određenih identiteta. Primera radi, intersekcionalni pristup borbi za veća prava Romkinja, ne bi uzimao u obzir samo njihov identitet kao žena, niti samo njihovu pripadnost romskoj nacionalnoj manjini, već bi se pažnja pridavala načinima na koji se prepliću, jer oba utiču na njihov svakodnevni život i probleme sa kojima se susreću.

Patrijarhat kao društvo muške dominacije u kojem živimo ne funkcioniše sam. Poduprt je brojnim drugim sistemima potčinjavanja, tako da svako_a od nas zapravo, intersekcionalno gledano, živi u društvu bele, buržoaske, muške, heteroseksualne, cisrodne dominacije. Takva razgranata mreža opresija za svoje uništenje zahteva jednako razgranat i sistematičan način borbe. Jedan od vidova borbe za oslobođenje sa kojim je feminizam na ovim prostorima tesno isprepletan jeste antifašizam. Još od vremena Drugog svetskog rata i narodnooslobodilačke borbe, na prostoru Jugoslavije žene su imale i imaju veliku ulogu u organizovanju na levljici. Bilo da je u pitanju doprinos dat hrabrošću i oružjem tokom borbe za oslobođenje zemlje od fašističke okupacije i revolucije ili onaj na političkom polju borbe za ženska prava nakon Drugog svetskog rata, slobodno se može reći da je *Antifašistički front žena* (AFŽ) simbolička tačka koja spaja antifašizam i borbu za emancipaciju žena. Podsećanje na to spajanje je važno za brojne aktivistkinje i aktivisti antifa i feminističkih grupa koje streme izgradnji boljeg društva i odbrani dostignutog nivoa emancipacije od napada sa ekstremne desnice, koji poslednjih godina dobijaju na snazi. Zajedno sa njom na snazi dobija i heteronormativna, patrijarhalna kultura nasilja, čemu između ostalog, svedoči i činjenica da je u Srbiji ove godine do trenutka pisanja ovog teksta, počinjeno dvadeset sedam femicida, a da su napadi na pripadnike_ke LGBTQ+ zajednice sve češći. Trenutno najugroženiji deo ove populacije jesu transrodne osobe.

Instrumentalizacija feminizma za opravdanje mržnje

Iz tog razloga borba protiv transfobije kao rodno zasnovane mržnje, poslednjih godina nalazi se u žiži LGBTQ+ aktivizma. Međutim, ono o čemu se ne govori dovoljno jeste kako je borba protiv transfobije takođe, i bitan element antifašističke i feminističke borbe. Kao jedan od elemenata heteropatrijarhalnog društva, transfobični diskurs je naširoko prisutan, kako na internetu, tako i u tradicionalnim medijima, ali i uživo, na ulicama, u javnim prostorima. Posebno poražavajuće deluje činjenica da danas, argumentacija za opravdavanje diskriminacije prema trans osobama iz krugova ekstremne i radikalne desnice zloupotrebljava neke od feminističkih postulata. Istovremeno, i unutar pseudofeminističkog pokreta, onog koji se obično naziva „trans ekskluzivni radikalni feminizam” ili skraćeno, TERF, postoji neprijateljstvo prema jednoj od najugroženijih grupa žena-trans ženama. Ono što je zajedničko i desnici i zagovornicama_ima TERF-a je odbacivanje postojanja transrodnih identiteta kao legitimnih identiteta ljudskih bića, kao i pravo na rodno samoodređenje. Akronim LGBTQ+ skraćuje se na LGB, te se transrodne osobe, a posebno trans žene, predstavljaju kao

predatori, cis muškarci koji se „maskiraju“ kako bi uzurpirali ženske prostore, a transrodnost se sama po sebi razume kao mentalna bolest koju treba lečiti. Ni trans muškarci u apsurdnim teorijama zagovornika_ka TERF ideologije ne prolaze mnogo bolje, te su predstavljeni kao cis žene koje su praktično „izdale“ svoj ženski identitet, kao i samu feminističku borbu. Na meti su takođe i panseksualne osobe, čija seksualnost se ne smatra validnom, što proizilazi iz razumevanja roda u okviru TERF-a kao strogo binarnog, a ne roda kao spektra.

Feminizam za sve žene

Kao otpor tome, u trećem i četvrtom talasu feminizma se borba protiv transfobije integrisala u sam feministički pokret, čime se kao teorijski pravac razvio transfeminizam. Transfeministički pogled je neophodan deo feminističke borbe sve dok transfobije ima u unutar feminističkih redova, kao i van njih. Na sličan način u prošlosti se rodila i potreba za lezbejskim feminizmom, s obzirom da je lezbofobija istorijski bila mnogo prisutnija u feminističkom pokretu i da je unutar pokreta legitimnost lezbejskog identiteta takođe dovođena u pitanje. Lezbejke su se izborile za svoje mesto u feminizmu, kao što to sada sve intenzivnije čine transrodne žene. Ta sama intenzivnost i radikalne metode borbe nesvojstvene mainstream feminizmu, takođe su nešto što usko veže lezbejski feministički pokret iz sedamdesetih, sa današnjim transfeminističkim. U aprilu 2023. godine nakon pritiska LGBTQ+ aktivista_kinja otkazana je transfobična tribina o „rodno kritičkom feminizmu“. U delu javnosti, to otkazivanje je osuđivano kao zabrana slobode izražavanja i nesposobnost za diskusiju. Ovakve i slične osude tokom istorije dobijale su lezbejke organizovane u pokret *Lavander Menace*, čije su metode bile još radikalnije. One su, kako bi skrenule pažnju na loš položaj lezbejki u tadašnjim feminističkim krugovima i društvu uopšte, fizički blokirale skupove i konferencije svojih protivnika_ka, preuzimajući govornicu. Poenta je da je kvir borba oduvek bila radikalna i naravno, izazivala je otpor, ali legitimnost ovakvih metoda aktivizma, nipošto nije upitna. Ni jedna potlačena skupina ljudi nije dužna da izlazi na debate i diskutuje sa svojim opresorima na temu sopstvenog prava na egzistenciju.

Transfobije i fašističke ideologije

Fašizam je od svog postanka išao ruku pod ruku sa mržnjom prema pripadnicima_ama onoga što se danas imenuje kao LGBTQ+ zajednica. Primera radi, *Institut za seksualnu nauku* Magnusa Hirschfelda koji se među prvima bavio ispitivanjem roda i seksualnosti, kao i pružanjem medicinske skrbi transrodnim osobama, dolaskom nacista na vlast u Nemačkoj postao je meta napada i racija, sve dok nije u potpunosti rasformiran, a njegova biblioteka uništena u jednom od spaljivanja „nepodobnih“ knjiga. Zabrinjavajuće je što se danas lako mogu povući paralele između tadašnjih događaja idiskriminacije sa kojom se danas suočavaju žene i transrodne osobe. Na primer, poslednjih godinu dana dosta pažnje privukle su vesti o zabrani pojedinih knjiga u Sjedinjenim Američkim Državama. Literatura zabranjena u javnim bibliotekama i školama tiče se feminističke tematike f, LGBTQ+ prava, kao i antirasizma, a jedno od žarišta ovakvih odluka je savezna država Florida, gde pod vlašću republikanskog guvernera Rona DeSantisa transrodne osobe trpe nasilje u vidu ograničenja rodno afirmišuće nege, zabrane upotrebe odabranih zamenica u javnim školama, kao i nereagovanja institucija na napade ekstremno desničarskih grupa na LGBTQ+ prostore i događaje. Ako na ovo dodamo još i podatak da je ove godine na konzervativnoj političkoj konverenciji CPAC (*Conservative Political Action Conference*), koja je izvorište najekstremnijih ideja koje desnica može da ponudi, jedan od govornika pozvao na „kompletno iskorenjavanje transdženderizma na svim nivoima“,

politički procesi koji se tiču pitanju položaja (i) trans osoba nude više nego zabrinjavajuću perspektivu, budući asocijacije na vremena za koja se mislilo da su prošlost. Vratimo li se na domaći teren, može se uočiti da su upravo najvatreniji_e protivnici_e Ženskih i LGBTQ+ prava vrlo često zagovaraju različite vrste klerofašističkih ideologija. Protivnici_e Prajda ujedno su najčešće i protiv rodno senzitivnog jezika, rodno afirmativne nege, a opravdavaju partnersko nasilje, rasistički odnos prema migrantima i migrantkinjama, zagovaraju ratnohuškačku retoriku i pretenzije prema okolnim državama. Bilo da se, kao u Zagrebu na trgovima „mole“ za „žensku čednost“ i osporavaju pravo na abortus ili primenjuju druge, nasilnije taktike, ishodišta su zajedničke ideološke osnove. Slikoviti primeri su grafiti i murali, najčešće sa porukama mržnje i nacionalizma s kojima se građani i građanke sa ovih prostora susreću svaki dan na putu do kuće, posla ili škole. Oni su materijalna manifestacija fašisoidnih ideja i poruke čiji je cilj uterivanje straha u kosti svakome ko se ne uklapa u belu, heteropatrijarhalnu, cis hegemoniju. Ulične manifestacije tih ideja tu su da obeshrabre bilo koji napor usmeren ka oslobođenju, stvore atmosferu beznadežnosti i ultimativnog odustajanja od bilo kog vida otpora. Zbog toga artikulacija otpora mora da obuhvata jačanje solidarnosti kroz političko obrazovanje i jačanje zajednica potlačenih.

Antifašističke metode u borbi sa transfobijom i zašto nam trebaju kod nas

Sastavni deo antifašističkog, anarhističkog, feminističkog pa i kvir organizovanja oduvek je bila međusobna podrška i solidarnost obespravljenih osoba i grupa. Solidarnost potlačenih uzimala je tokom istorije različite oblike, a na prostoru Jugoslavije nikada je nije izostajalo. Primera radi, još 1922. godine Udruženje studentkinja Beogradskog Univerziteta, u svojoj upravi imalo je više komunistkinja koje su lobirale za obezbeđivanje sredstava i smeštaja za studentkinje lošijeg materijalnog stanja, kao i za društveno-političko obrazovanje svih svojih koleginica. Ovo udruženje, u periodu između dva svetska rata pružalo je, u saradnji sa Omladinskom sekcijom Ženskog pokreta, radnicama kurseve opismenjavanja, časove stranih jezika, krojačkih veština, znanja o negovanju bolesnika, kao i posete radi pomoći u kućnom radu.

Imajući sve to u vidu, sa strepnjom zbog sve veće obespravljenosti, ali i sa revolucionarnim optimizmom, smatramo da će kod nas, kao i u svetu, rasti svest obespravljenih o svome položaju, a sve učestalije biti pobune, poput one kod Stonewall Inna, 1969. godine, predvođene Stormé DeLarverie, Marshom P. Johnson i Sylviom Riverom. Tada su žene i kvir osobe, posle dužeg vremena trpljenja policijskog nasilja i racija rešile da pokažu da umeju da se direktno bore za svoju egzistenciju. Ova paralela da se povući iz činjenice da je postojanje marginalizovanih osoba sistemski pod konstantnom pretnjom, a da društveni sistem koji je izgrađen na patnji i bolu jednostavno nema šanse za opstanak. Takve pobune, ulične akcije, takođe odišu i jakim antifašističkim duhom. Još od 1936. godine, kada su u Londonu, na Cable Streetu radnici_e, pripadnici i pripadnice različitih komunističkih i anarhističkih grupacija složno sprečili fašističke demonstracije, jasno je da oni_e koji kontrolišu ulicu, kontrolišu i ogroman deo javnog diskursa.

Ulični aktivizam svakako jeste od velike važnosti, ali definitivno nije jedini aspekt antifašističke borbe. Sebi prvenstveno moramo postaviti pitanje: „Sa kim mi na tu ulicu izlazimo i sa kojim znanjem to činimo?“. Kroz različite vidove uzajamne pomoći drugaricama i drugovima koji_e se zateknu u

nepovoljnoj finansijskoj situaciji, u nedostatku sredstava za lečenje ili čak u situaciji beskućništva, treba da stremimo ka tome da izađemo u susret svakome kome je to potrebno, onoliko koliko i kako ko može da doprinese. Putem stvaranja autonomnih alternativnih prostora, potrebno je da generišemo sigurna mesta za okupljanje, održavanje angažovanih kulturno-umetničko-obrazovnih događaja poput čitalačkih klubova, izložbi, koncerata, projekcija filmova i različitih predavanja koji omogućuju svim zainteresovanim da prodube svoje znanje o gorućim društvenim pitanjima, njihovoj istoriji i teorijskim okvirima koji ih ispituju. Pored teorijskog znanja, ovakvi prostori putem radionica i tečajeva, obezbeđuju i praktična znanja različitih veština, kako onih kreativnih, tako i onih koje mogu biti od životne važnosti u ključnim tencijama poput pružanja prve pomoći ili samoodbrane. Finalno, ovakve lokacije stvorene od zajednice za zajednicu, pružaju okruženje za upoznavanje, komunikaciju i druženje, što daje priliku za razmenu iskustava, ali i suzbijanje usamljenosti i time, do neke mere poboljšanje mentalnog zdravlja njenih pripadnika_ca, koji_e će pronaći razumevanje i oslonac među sebi sličnim ljudima.

Zaključak

Život i ljudska egzistencija su kompleksni i mnogi od nas poseduju više od jednog identiteta i nalaze se u lancima više od jednog tlačiteljskog sistema. Zato je bitno da se borbe za slobodu ljudi različitih identiteta međusobno podržavaju i umrežavaju. Feminizmu je uz razumevanje roda, seksualnosti, rase, potrebna i klasna dimenzija, kao i promišljanje strukturnih osnova nasilja i eksploatacije. U diskusijama na ovu temu gotovo je nemoguće ne pomenuti reči Angele Davis, poznate feminističke autorke i filozofkinje: *„Inkluzija nije dovoljna! Ako se borimo protiv rasizma, onda ne želimo da budemo uključene u rasističko društvo. Ako se suprotstavljamo heteropatrijarhatu, ne želimo da budemo deo heteropatrijarhalnog društva. Ako ne želimo siromaštvo, ne želimo da budemo deo kapitalističkog društva, koje profit ceni više od ljudskog života“*. Citirajući ovako poznatu i uticajnu revolucionarku i uzvikujući čuveni slogan *„Ženino mesto je u revoluciji!“* ne smemo u tom naletu borbenog duha smetnuti sa uma da svaka revolucija predstavlja proces, a ne samo jedan izdvojeni događaj. Da bi došlo do iskonske promene, potrebne su godine truda, pripreme, rada sa drugima ali i rada na sebi, proširivanju svojih vidika i sticanu novih znanja. Na tom aktivističkom putu neminovno dolazi i do grešaka, ali najgore što može da se desi je propuštanje prilike da se iz njih nešto nauči, te da one postanu izvor obeshrabrenja i posledično odustajanja. Feministička i antifasistička borba oduvek su tražile istrajnost čak i onda kada se trud činio uzaludnim, pa tako i dan danas zahtevaju od nas da i u teškim periodima očuvamo strpljenje i nadu da zajedništvom i međusobnom brigom možemo da dovedemo do sistemske promene.